

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput III. Exhibet contractum in Genesim Commentariolum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83642](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83642)

se in Deum converteret, non indigebat temporis nostri intervallo; quamquam inter cognitionem rerum creatarum, & conversionem in Deum ordo interfuerit causalitatis. Distinguendæ sunt igitur huiusmodi propositiones: Fuit simul vespere & mane, nox diesque; scilicet, inter conditionem & gratiam, inter actum mentis & voluntatis, inter perceptionem rerum simul conditarum & conversionem in Deum non fuit in Angelis ordo causarum, nego: non interfuerunt aliqua morarum temporalium intervalla, concedo. Vide Augustinum lib. IV. de Gen ad lit. cap. 32. & nostram de Angelis dissertationem cap. IX.

22.
Instantia.

Denique contra Augustini sententiam arguitur, quod pluribus vicibus & sex dierum spatio congruum magis erat condi rerum universitatem, ut Deus ostenderet se non necessario, & cæco impetu, ut quidam Philosophi somniarunt, operari, sed summa intelligentia & libertate præditum, quantum vult, & prout vult virtutem suam applicare. Plures enim operationi suæ adhibendo vices, se materiæ totiusque molitionis dominum esse, rectissimaque voluntate omnia agere declaravit. Ita vir clariss. Bosfuet II. Parte Historiæ, sive de serie Religionis pag. 165.

23.
Responsio.

His autem respondeo, præter Philosophos, qui Deum necessario mundum condidisse autumarunt, extitisse tempo-

re Moyſis cultores Deorum, qui numina non æque universis dominantia, neque infinita potestate prædita supersticiosa religione adorarent; alia Chananæi, alia Aegyptii, alia Philisthiim, &c. Imo hos idololatrias extitisse certo comperimus; & num Philosophi illi essent eo tempore exorti, ignoramus, ac prodiisse videntur conditis jam Athenis, & florescente Græcorum Philosophia. Sed, utut extiterint ætate illa vetustiori; si Deum ex necessitate operari putaverunt; debuerunt asserere mundum sempiternum, quomodo etiam Athenienses illi Philosophi statuerunt. Moyses ergo docens mundum creatum in tempore, & à primo homine annos, & generationes complexus, satis superque errorem Philosophorum illorum confutavit. Atque Deum non agere cæco impetu luculenter ostendit, scribens cuncta creasse verbo, ac mandato. Congruum erat, ut etiam unum Dominum universorum prædicaret; quod fecit initio Geneseos. Ut hunc Deum omnipotentem ostenderet, nec in operibus perficiendis usum tempore (quod opinari, ut inquit Philo lib. I. Allegor. est rusticanæ simplicitatis) addidit in die, qua creavit cælum & terram, cæteras quoque generationes fuisse perfectas. Atque ita Dei libertas, consilium, & omnipotentia, juxta interpretationem Augustini, in Historia Geneseos elucescunt.

CAPUT III.

Exhibet contractum in Genesim Commentariolum.

SUMMARIUM.

1. 2. 3. 4. & 5. Agitur de operibus primæ Diei.
6. Adduntur quædam de operibus secundæ Diei.

7. Enarrantur opera tertiæ Diei.
8. Tractatur de operibus quartæ Diei.
9. Examinantur opera quintæ Diei.
10. Referuntur opera sextæ Diei.

I.
Comentaria
in Genesim.

PLURA veteres Scholastici, ac præsertim Romanus Ægidius in Hexameron, sive peractam sex diebus Genesim, conscripserunt: de quibus brevissime nobis agendum erit, cum multa & notissima sint, & in sacrorum Interpretum Commentariis satis enucleata. Fuerunt ergo die prima à Deo creata cælum, terra, aqua, & lux, & hæc, ut Moyses ait, *In principio*. Quo vocabulo ostenditur, nihil ante cælum & terram præcessisse, præter Deum conditorem universorum. Hebræi habent בראשית *In exordio temporis*. Cabalisticæ præter ætatem mundi, de qua infra, ex hac voce בראשית *Bere-scith* res primo die creatas in singulis li-

teris ingeniose observarunt. Nam prima initium est verbi ברא *Creavit*: secunda רקיע *Rachiah firmamentum*: altera nominis ארע *Heretz terram*: quarta שמים *Sciamaim cælos*: quinta ים *jam mare*: sexta תהום *Teom abyssum*. Hi ergo diem secundam, ac primam debent unam eandemque fateri. Terra dicitur initio fuisse inanis & vacua, & spiritus Domini aquis incubasse. Videtur his verbis designari limum, sive humidam materiam, Catholicum rerum omnium principium; quare placet nobis sententia Thaletis, quod rerum creatarum communis substantia sit Aqua: quod ne quis temere pronuntiatum credat, paucis ostendam.

Ac

2. Ac r. S. P. Augustinus in priori libro de Gen. ad lit. cap. v. ait, Moysen v. 2. literaliter designare aquae nomine totam corporalem materiam, ut eo modo insinuaret, unde facta & formata sint omnia, quae in suis generibus jam dignoscere possumus, appellans aquam, quia ex humida natura videmus omnia in terra per species varias formari, atque concrefcere. Hebraica etiam verba Spiritus Domini ferebatur super aquas. demonstrare Divinam virtutem & energiam, qua, ut ova fecundantur ab alitibus, & foventur incubitu, communi materiae in creatione motus & vis singulas species producendi concessa est, idem Augustinus scribit eodem libro cap. xviii. & Basiliius Hom. 2. in Hexam. & unanimi sensu reliqui Ecclesiae Patres, ut recte animadvertit Janfenius; necnon Magister sent. in 11. dist. xii. & etiam Scripturarum Interpretes, non solum Catholici, sed etiam haeretici Munsterus, Junius, Grotius, Glassius, & alii. Sacrae ergo litterae declarant omnium rerum corporaliū materiem aquam esse, quae simul appellatur terra inanis, & tenebrosa abyssus, quoniam materia percipitur incomposita, rudis, invisa; quasi creationis primordio fuerit duntaxat humidum chaos, nondum arida à mari extracta, & aere, quem in 2. de Nat. Deorum, ait Cicero esse vaporem ex aquis (& aquam appellat ipse Moyses in 1. Gen. v. 20.) ab indigesta mole nondum emisso.

3. Consentit omnium plane antiquarum Gentium ex sacris literis derivata traditio. Phoenices seminum, & omnium rerum generationem factam ex aquosae mixtionis putredine olim tradidisse, demonstrat ex Sanchoniathone Eusebius lib. 1. Praep. Evang. cap. x. Zeno apud Hesiodum chaos illud, unde fiunt omnia, aquam esse dicebat; eaque subsidente factum limum, limo concreto terram aridam. Priscorum Indorum sententiam exprimit apud Strabonem lib. xv. Megasthenes, dicens primordium mundi facti esse aquam. Thales Milesius aquam esse dixit initium rerum: Deum autem eam mentem, quae ex aqua cuncta fingeret, inquit apud Ciceronem in 1. de Nat. D. Vellejus. Vide Grotium in not. ad lib. 1. de Veritate Rel. Christianae. Observa etiam Milesium à Phoenicibus hausisse philosophiam, & fuisse ducem Jonicae sectae: Phoenices autem ab Aegyptiis, hos ab Hebraeis: quare opinio Thaletis est omnium Graecorum scitis antiquior. Etiam Poetae Venerem, id est geniturae energiam, natam inquit ex aquis: un-

de Graeci vocant Α'λη'ειν, vel Α'φροδιτην, id est, filiam maris, aut, spumam.

Physicis haec argumentationibus confirmatur. Nam ex aqua terram fieri liquet ex pluviis, unde gignitur tellus lev. 4. ex Physica. vis & candida: arenulas educi ex aqua litora maris ostendunt; minimos lapillos ex eadem aqua produci conspiciamus in alveis fluminum: ideoque narratur in Genesi 1. 9. contractis duntaxat aquis aridam apparuisse. Coelum esse fluidissimum aetherem, & naturae aquae cum Cartesiani tenent, tum ceteri debent adstruere, qui lumen ad nos transfusum constituunt in motu. Et quidem Hebraicus textus firmamentum appellat רקיע expansionem aquarum, & co-

los pariter ab aquis שמים. Ignis flamma abit perpetuo in fumum: fumus vapor est aqueus; & in aquam etiam cineres reducuntur. Radix, flos, folia, & cortex vegetabilium facile resolvuntur in aquam, & aqua nutriuntur & crescunt, ut constat ex ocymo & mentha, cujus furculus viridis aquae immissus, quasi in horto, radices agit & floret. Pisces, volucresque in aqua vel aere gigni, praeter quotidianum experimentum, legitur in 1. Geneseos versu vicesimo. Quolibet concreta liquore universalis in aquam elementarem resolvi probant Helmontius, Etmullerus, David Vander Beck, & Chymici omnes. Aqueo humore gigni animalia, tam reptilia, quam bestias, neminem latere arbitror. Etiam homines ex aqua procreatos, auctore Cenforino, placuit Epicuro & Democrito. Ergo vel rerum naturalium principia sint atomi, vel inanis substantia Peripateticorum, vel Cartesii elementa, quod Philosophorum otio definiendum relinquimus; verisimile est communem corporalem substantiam esse aquam, & hanc in varias species mutari, dum ei permiscuntur particulae aut salinae, aut sulphureae, aut oleosae, aut consimiles aliae: quas ex ipsa aqua, supra quam ferebatur spiritus Domini, primitus erupisse, videtur consentaneum hyistoriae Moysis, Patrum traditioni, antiquiori Philosophiae, necnon naturalibus experimentis. Sed haecenus à me dicta de universalis rerum omnium principio probet unusquisque, vel rejiciat pro lubitu.

Ut ad institutum redeam; aqua, cui spiritus incubat, est rerum aspectabilium materies, qualiscunque haec demum sit: & ista causalitatis ordine visibiles formas praecedit. Creatura deinde lux Verbo Domini, non sono vocis corporeae, sed cognitione practica, dispositio.

dione voluntatis, & mandato atque im-
 perio. Per lucem intelligi substantiam
 spiritualement, id est, Angelicam sentit
 Augustinus in 1. de Gen. ad lit. à cap. 9.
 ad 18. & in xi. de Civit. Dei cap. 9.
 alii solem, alii corpus aliud lucidum
 adhuc informe. Hebræi lucem ap-
 pellant **אור** *Hor*; luminare, sive
 corpus lucidum **מאור** *Mebor*. Recte
 igitur nomine lucis intelligimus lucem
 incorpoream, id est, Angelum, etiam
 literaliter: diemque corporealem cogi-
 tare non possumus, sine corpore lucido,
 sive **מאור** luminare condito die quarta.
 Ex hac luce & vespera factus est dies, in-
 telligibilis si referatur ad Angelos; cor-
 poralis si referatur ad solem. Primam
 quoque diem appellant Hebræi **יום** *Jom*.
 Hoc nomine notari cursum solis ex ortu
 in occasum, scribit in Radicibus R. Da-
 vid Kimki, quod observavit & Fagius.
 Non ergo fuit absque sole corporalis
 dies; omniaque Augustinianæ desimul-
 tanea creatione sententiæ apte quadrant.
 Vespera hebraice dicitur **ערב** *Herēb*
 mixtura, coquod obiecta consule per-
 cipiantur: ideoque & **ערב** propriissi-
 me dicitur de cognitione decolorata.
 Prodiit hinc fabula Hesiodi, Erebum
 natum est Chaos, & ex Erebo & Nocte
 progenitum diem & ætherem: nam le-
 gitur in Theogonia,

*Hinc crebum simul & Noctem Chaos
edidit atram;
Aethera supremum genuit nox atra,
diemque.*

Erebus itaque, Vespera, & nox præcedit diem; quod magis convenit diei spirituali, quam corporali: hunc enim an à luce, an à tenebris incipiat ambiguum est, nec conveniunt interpretes. At cognitio vespertina antecedit matutinæ, ut omnibus perspicuum est.

6. De opere secundæ die addam pauca.
De operibus secundæ diei.

Quippe dictum est paullo ante Firmamentum nihil esse præter extensionem aquarum, & veluti velum expansum inter eas, ut in v. 7. Genesis. Diximus & cælum ab aquis hebraice appellari; & ex veris aquis esse compactum; ut tradunt Clemens in 1. Recognitionum, Joseph in 1. Antiq. Ambros. in Hexam. & alii plures. Affirmavimus etiam à Cartesiano defendi cælos esse fluidos: quos Eliu apud Job xxxvii. 18. appellans solidissimos, & fusos quasi ære, reprehenditur ut homo involvens sententias sermonibus imperitis. At si placet esse solidos, nam inter Ptolomæum & Car-

R. P. Bertz Theol. Tom. II.

testium arbitrer esse nolo; asseram ad instar chrystalli ex aquis coagmentatos; unde Chaldaeus in Job legit non, *quasi aere*, sed, *quasi specularia*. Latine *cælum* dicimus, inquit Ambros. quasi stellis cælatum: græce *σφαῖρον*, id est, visui pervium, & pellucidum, ait Schrevelius. Hebraica vox *שמים* *sciamaim* substantiam ex aquis, latina *cælum* pulchritudinem, & ornatum, græca *σφαῖρος* diaphaneitatem lucemque demonstrat.

Sequuntur opera tertiæ dici, nimirum congregationes aquarum id est, maria; & apparitio aridæ, id est, terræ. Maria hebraice dicuntur מַיִם *Maim*, videlicet, מַיִם *Fam* fundum, מַיִם *Maim*, aquarum. Hinc hebræis, ut recte Hieron. in quæst. qualibet aquarum congregatio, sive salsa sint, sive dulces, dicitur *Mare*. Terra, de qua hoc loco, est terra è sinu aquarum educta; nam ea, de qua v. 1. erat invisibilis, videlicet communi substantiæ permixta. Facta autem congregatione aquarum *spissata est*, ait Augustinus in 1. de Gen. ad lit. cap. 12. nimirum, limus fluidioribus nudatus est partibus. Erant enim principio, inquit Ovidius in 1. Metamorph.

Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.

Cum terra facta sunt gramina, stirpes, & ligna pomifera, modo explicato cap. præcedenti in postremo argumento.

Quarta diei opera sunt lucidissima
firmamenti corpora, sol, luna, & stellæ.
Hæc quatenus à luce diei primæ corpo-
ralis minime differant, & paulo supra
explicavi, & in præcedentis capitis pro-
positione secunda. Cum doceant Phi-
losophi corpora majori splendore illu-
strata aliis quoque apparere majora, pro-
pterea quod illorum radii vehementius
capillamenta concutiunt: atque aliunde
tradant mathematici solis magnitudinem
superari ab aliis invisibilibus corporibus; con-
sequitur illum Gen. 1. 16. appellari *ma-
jus luminare* ob ampliorem lucem, non
ob quantitatem ac molem. An sol, ut
veteribus placuit, sit corpus solidum,
an materia fluida fervens, uti aurum
liquefactum in fornace, quemodo scri-
bunt Simon Marius, Athanasius Kir-
cher, Raphael Averfa, Le Grand, alii-
que Sectatores Cartesii, & num ignis
sit, habeatque primi elementi majorem
copiam, disceptant Physici. Literæ
Hebræorum videntur in sole Ignis sub-
stantiam ostendere nomine שמש *scem-
sefc*; id est, שם *sciam*, ibi; אש
Hefc. & nomine אור *Hor*, lux,
splen-

K k

splen'oris fontem, & scaturiginem. Hinc *Orus* Aegyptiorum. Præst sol diei, quoniam est juxta Aristot. Top. vi. *ἀσπὸν καὶ ποταμὸν ἀστὴρ ἐν τῇ ἡμέρᾳ*. Idem dicendum servata proportione de luna, & stellis.

9. De operibus ac volatilia animantia, necnon adnatantia aquis. Quintæ diei.

Die quinta producta fuerunt reptilia, quorum prima aut per spiras reptant, ut angues; aut incedunt undulatum contracto corpore & explicato, ut limaces ac lumbrici; & sunt ovipara, hoc est, exploso ovo gignuntur. Eduntur eodem modo volatilia ex ovo prolifico; cui, incubante altero, fibræ excitato calore explicantur, ac gradatim pullus effingitur. Inter natatilia memorantur in Genesi v. 21. *τὰ μέγιστα τὰ ὑδάτων*, cete grandia, pisces maximi, balenæ, atque hippopotami; & singula gignuntur more cæterorum oviparorum. His vero ex Physiologia præsuppositis, intelligimus Augustini de duplici animalium procreatione sublimem doctrinam: juxta quam fuerunt antea producta concreatis in aqua seminariis primordiis; postea progenita in tempore ab involucris primordialibus explicata. Facile etiam percipimus in hac sententia verba Ecclesiæ cap. 1. 10. *Nihil sub sole novum, nec valet quisquam dicere, Ecce hoc recens est, jam enim præcessit in sæculis, quæ fuerunt ante nos*: non quidem per circulum, & revolutionem Platoniam; sed quia principio omnia simul creata sunt in rationibus seminariis, quarum decisione aut permixtione generatio præterit & generatio advenit; atque (ut docet S. P. XII.

de Civit. Dei cap. XIII.) omnium rerum genera oriuntur & occidunt. Pari jure portentosum non est, quod plerique tanta admiratione suspiciunt, marinos pisces etiam in summitate montium generari: cum per meatus terræ, unde vapores maris ascendunt in verticem, etiam semina natatiliū possint transmitti. Nam & sal inter montes, salisam aliquorum puteorum aquam, necnon plurimorum fontium scaturigines esse vicissim à mari, tradunt concordissime recentiores Philosophi. Quapropter spem propositam habeo, horum illustriores catervas magni Augustini placitis accessuras.

10. In operibus sextæ diei non morabor De operibus sextæ diei, diutius, cum de homine proximo libro disputandum sit: terrestrium vero animalium, non aliter ac præcedentium, duplex est genesis, in semine, atque in hujus explicatione, seu visibili specie. Distinguit Divina Scriptura v. 25. bestias, jumenta, & reptilia; atque hæc repetit, quoniam alia in aquis repunt, alia in terris: neque sunt aliud hi dies, quam diversæ Angelorum perceptiones, prius communem naturam noscentium, deinde substantiales materiæ formas. Jumenta dicimus, quæ vectando & arando nos adjuvant: bestias autem animalia reliqua, maxime corpore & feritate majora. Hæc nostra in primum Geneseos brevis rudisque expositio: sed, nisi nos animus fallit, Augustinianæ doctrinæ, & saniori insuper philosophiæ magis accomodata. Cætera esse in singulis Commentariis Interpretum explicata & digesta, monitum est in principio.

C A P U T IV.

Paradisum corporeum fuisse locum, & in aliqua mundi plaga ab initio plantatum.

S U M M A R I U M.

1. Status quæstionis.
2. Probatur, Paradisum fuisse Adæ habitaculum, & locum aliquem corporeum in orbe terrarum.
3. & 4. Solvuntur contraria.
5. a num. 5. usque ad 9. Propugnatur, cæteris probabilior (licet non plane certam) esse

sententiam illam, quæ tenet Paradisum fuisse in amena planitie supra præaltos montium vertices armenia. a num. 10. usque ad 14. Satisfit oppositionibus.

15. & 16. Disseritur de Ligno vitæ, ac de Ligno scientiæ boni, & mali.

1. De Paradiso. I NTER res die tertia productas una cum plantis herbisque virentibus connumeranda est pars illa terrarum, in qua posuit Deus hominem creatum ad imaginem suam, videlicet Paradisus voluptatis. De quo oritur quæstio, an fuerit corporalis, & in qua mundi pla-

ga constiterit, quibus etiam arboribus confitus & ornatus. In hac autem de Paradiso dissertatiuncula tribus positionibus tota quæstio extricabitur.

PROPOSITIO I. Paradisus erat felix innocentis Adæ habitaculum, & locus aliquis corporeus in Orbe terrarum.

Adver-